

Gemeente van Christus,

De drie zondagen na Kerst worden de zondagen van Epifanie genoemd. Epifanie betekent zoveel als: verschijning. In de openbaarheid treden. Zichtbaar worden, zou je ook mogen zeggen. Van Jezus, in dit verband. Dat gebeurt traditiegetrouw aan de hand van drie verhalen: de wijzen uit het Oosten, de doop in de Jordaan en de bruiloft in Kana. Vandaag staat het derde en laatste verhaal op het rooster.

In de Oudtestamentische lezing van deze zondag gaat het ook over een vorm van Epifanie: Mozes vraagt God tevoorschijn te komen: "Laat mij toch Uw majesteit zien".

Mozes wil God zien. Dat is voor veel gelovigen waarschijnlijk een herkenbaar verlangen. Iets van God willen zien. Een zo direct mogelijke Godservaring. Kan dat? Bij die vraag staan we vandaag stil. Het wordt in zekere zin een ouderwetse preek, een in drie punten: iets van God ervaren – iets van God ervaren via Jezus – iets van God ervaren via Jezus in onszelf.

Voorafgaand aan het gesprek tussen Mozes en God is er het nodige gebeurd. Mozes is tijdens de tocht door de woestijn de berg opgegaan om van God De tien geboden te ontvangen. Maar hij blijft lang weg. Het volk wordt onrustig. En onzeker. Dat waren ze al langer, maar het komt nu nogal hevig aan de oppervlakte.

Zo'n reis door de woestijn - die symbool kan staan voor de reis van ons eigen leven - met alle gevaren en onzekerheden van dien, dat is niet niks. Het volk is op weg met een belofte: op weg naar een land waar het leven goed is. En de God die hen dat beloofd heeft, reist met hen mee in de vorm van een wolk die overdag voor hen uitgaat. En een vuurkolom die 's nachts verschijnt.

Maar wolk en vuur zijn ongrijpbare elementen. Ze blijken in de weerbarstige praktijk weinig zekerheid te bieden.

Mozes blijft zo lang weg, dat ze denken dat hij niet meer terug zal komen. Daarom maken ze van het goud van hun sieraden een beeld van een kalf. Het Gouden Kalf. Ze dansen er omheen. Hun beeld van God. Massief, zichtbaar en tastbaar voor iedereen. Wie zou dat nu niet willen: God zó tastbaar en zichtbaar, zó concreet in ons midden? Maar dat is niet de manier waarop deze God van Israël verschijnt. Zó is Hij niet aanwezig.

Als Mozes terugkeert en het allemaal aanziet, slaat hij woedend de twee stenen platen met de geboden stuk. 3000 mensen worden als straf met het zwaard omgebracht. Voor God is dat echter niet voldoende om met het volk verder te trekken: "Ik trek niet met jullie mee, want jullie zijn een onhandelbaar volk"(33:3).

En daar begint onze lezing: met dat gesprek tussen Mozes en God, waarin de een de ander probeert over te halen om tóch mee te gaan.

Een wonderlijk gesprek. "God sprak met Mozes als met een vriend" staat er. Alsof die twee samen aan tafel zitten te overleggen. Een antropomorf Godsbeeld noemen we dat: God als een soort mens die tegenover je zit en met wie je in gesprek kunt gaan. Met wie je kunt overleggen. Die je kunt proberen over te halen: laat me toch weten wat U van plan bent, zegt Mozes. Ja, - wie zou dat niet willen weten?

Maar die vlieger gaat niet op. Mozes krijgt God wel zo ver dat Hij inderdaad mee zal gaan, op weg naar het Land van Belofte. Maar dat is Mozes nog niet genoeg: hij wil nu ook nog graag Gods gelaat zien. Als een vorm van bevestiging. Ik denk dat Mozes op zijn manier net zo op zoek is naar vastigheid en bevestiging van Gods aanwezigheid als het volk. Alleen bouwt hij geen gouden kalf. Maar wil Hij Gods majesteit/goedheid/gelaat zien. Termen die in onze lezing wat door elkaar worden gebruikt. Gods

“kabod” staat er in het Hebreeuws. Ik kies vandaag voor de term “Gelaat”. “Mijn gelaat zul je niet kunnen zien, want geen mens kan Mij zien en in leven blijven”, zegt God.

Daarom zet God Mozes in een soort grot. En houdt Hij Zijn hand ervoor als Hij voorbij trekt, zodat Mozes alleen iets van God kan “zien” nadat Hij voorbij gegaan is.

Ook dat wordt allemaal heel menselijk voorgesteld. Maar wat wil dit nu zeggen? Ik denk dit:

God verschijnt alleen indirect. Gesluierd, zou je misschien kunnen zeggen. Iets van Gods goedheid kun je hooguit “gesluierd” en achteraf herkennen. En als zodanig ervaren. Bijna altijd achteraf.

Jullie kennen allemaal denk ik wel dat bekende beeld van die voetstappen in het zand: twee paar voetsporen zijn te zien op het strand. “Maar daar, Heer, toen ik het moeilijk had, daar zie ik maar één spoor gaan. Waar was U toen? Dat ene spoor, mijn kind, dat is van Mij, toen heb Ik je gedragen”, zegt God dan.

Het neigt een beetje naar het sentimentele. Maar ik kan uit mijn ervaring als predikant en uit eigen ervaring spreken, als ik zeg dat het zó inderdaad kan gebeuren. Dat je het zó kunt ervaren. Iets van Gods goedheid, iets van Zijn gelaat, om dat beeld te gebruiken, wordt achteraf zichtbaar in gebeurtenissen in je leven, in bepaalde wendingen die je leven heeft genomen. Maar nooit zo concreet dat je er je hand op kunt leggen. Als op een beeld van goud, of steen of hout.

Eerder ongrijpbaar en indirect, zoals de wind die zacht ritselend de bladeren in de boom in beweging brengt.

Zo onzegbaar nabij kan Gods gelaat ervaren worden. Als een vermoeden, een soms wankelend vertrouwen dat Hij ons draagt en ons dient. (lied 275)

Een tweede manier waarop Gods ons iets van Zijn gelaat laat zien, is in Jezus van Nazareth. Een jonge, Joodse rabbi die door het land trekt. En mensen op een ongekende manier weet te raken door wat hij zegt. En door wat hij doet. “Hij is sprekend zijn Vader”, om het nog maar eens met Oosterhuis te zeggen. Sprekend zijn Vader. In hoe hij met mensen omgaat, weerspiegelt zich iets van wat God met ons voor heeft. Weerspiegelt zich iets van Gods goedheid. Gods gelaat.

Als je iets van God wilt zien, dan kun je het beste kijken naar Jezus. De verhalen lezen die over hem zijn overgeleverd.

Misschien zou je wat Jezus doet, zó kunnen samenvatten: dat hij in iedere situatie volledig openstaat voor wat de ander op dat moment nodig heeft. En daar vervolgens zo goed mogelijk gehoor aan geeft. Wie ziek is, zoekt heelwording. Wie eenzaam is geborgenheid. Verdrietigen zoeken troost. Hongerigen brood, dorstigen water.

In de Benedictijnse spiritualiteit heet dat obedientia. Ge-hoor-zaamheid. Maar dan niet in de zin van: doen wat een ander jou ópdraagt. Maar als: gehoor geven aan wat een ander van jou vraágt. Expliciet of impliciet. Waar dat gebeurt, daar “verandert water in wijn”. Niet letterlijk, maar wél heel concreet. Daar wordt het leven weer iets meer zoals God het bedoeld heeft: een feest. Een feest waarop de liefde en de aandacht en de onderlinge zorg tussen mensen wordt gevierd. Waarop het mensen aan niets ontbreekt wat ze nodig hebben om goed te kunnen leven.

Die bruiloft in Kana is daar het zinnebeeld van: van liefde en aandacht die het leven mogelijk maken. Mededogen, aandacht voor elkaar. Delen wat je hebt met elkaar. Met ontferming bewogen zijn over elkaar.

Het zijn de kernwoorden waar alles om draait, in onze Christelijke traditie. Maar ook bijvoorbeeld in het Boeddhisme. Liefde, barmhartigheid, mededogen, het lijden van de ander verminderen of zelfs

verwijderen. In Zen wordt wel gezegd dat wie de werkelijkheid ziet zoals die is, automatisch gehoor zal geven aan wat de ander hier en nu nodig heeft.

Het wordt prachtig onder woorden gebracht in wat ik een van de mooiste liederen van ons liedboek vind, lied 528: "Omdat Hij niet ver wou zijn is de Heer gekomen. Midden in wat mensen zijn heeft Hij willen wonen.....God van licht en licht van licht, aller mensen hoeder, heeft een menselijk gezicht, aller mensen broeder." (528: 1 en 4).

Dat gaat over Jezus, hij wordt hier bezongen als "aller mensen broeder". Die wonderlijke, ongrijpbare jonge rabbi uit Nazareth, Gods menselijke gelaat.

Dat Jezus "aller mensen broeder" is, heeft in mijn beleving een dubbele betekenis: je kunt zeggen dat hij voor alle mensen als een broeder is. Een oudere broer die met je meeloopt door het leven. Op wie je kunt vertrouwen. Die er voor je is.

Je kunt het ook anders uitleggen: als hij onze broer is, is hij wezenlijk aan ons verwant. Aan ons gelijk. Een mens als wij !

Dat brengt ons tot een derde mogelijkheid om iets van Gods gelaat te ontdekken. We keren daarvoor tot slot terug naar lied 275:

Gij zijt in alles diep verscholen, in al wat leeft en zich ontvouwt.

Maar in de mensen wilt Gij wonen, met hart en ziel aan ons getrouwd. (275:4)

Iets van Gods gelaat kun je ontdekken...in jouzelf. Een mogelijkheid die zo voor de hand ligt dat je er misschien altijd aan voorbij gekeken hebt. Als dat zo is, bevind je je in goed gezelschap: de grote kerkvader Augustinus zegt het in een van zijn bekendste gebeden zo:

Laat heb ik U lief gekregen, o Schoonheid, zo oud en zo nieuw,
laat heb ik U lief gekregen.

Gij was binnen in mij...maar ik, ik zocht U buiten....

En daarmee komt Epifanie heel dicht bij onszelf. Bij jouzelf.

De bewustwording dat jouw ware gelaat, je oorspronkelijke gelaat een weerspiegeling is van de Allerhoogste. Jijzelf als beeld van God. Geschapen naar Gods beeld zijn we immers, toch?

Het kan diep verborgen liggen onder al die andere gezichten die we hebben. We hebben er allemaal "wel meer dan twee", zoals we zo dadelijk Annemarie zullen horen zingen.

Het gezicht dat je laat zien op je werk, het gezicht dat je laat zien als je thuis bent.

Als je in een keet of waar dan ook onder vrienden bent.

Als je meedoet aan een meditatiecursus. Of doodziek op bed ligt.

Maar als al die gezichten ontmaskerd worden, blijft er uiteindelijk één over: jouw ware gelaat.

Weerspiegeling van Gods gelaat...

Wie wordt ontmaskerd wordt gevonden / en zal zichzelf opnieuw verstaan /

En leven, bloot en onomwonden / aan niets en niemand meer ten prooi /

Delf mijn gezicht op, maak mij mooi..... (lied 789)

Amen.